

УДК 94(477.43/44) (051)746

Л. А. Іваневич

*Хмельницький інститут конструювання моделювання
швейних виробів*

КОСТЬ ШИРОЦЬКИЙ ЯК ДОСЛІДНИК БУРСАЦЬКОГО ЖАРГОНУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА ПОДІЛЛІ

У статті проаналізовано і висвітлено внесок видатного подільського вченого, історика українського мистецтва та культури, етнографа Костя Широцького у дослідження бурсацько-семінарського жаргону на Поділлі.

Ключові слова та словосполучення: Кость Широцький, Поділля, історія, семінарія, жаргон, бурсаки.

Значний слід у справі дослідження історичного минулого та культурних надбань українського народу залишив подільський вчений Кость Віталійович Широцький (1986-1919). Свої праці він присвятив проблемам регіональної історії, краєзнавства, історії декоративного й сакрального мистецтва, етнографії, фольклору, друкарства, гончарства, малярства, археології, церковної та світської архітектури, народних звичаїв й обрядів, художньої творчості Т. Г. Шевченка і мовознавства. Творча спадщина, яку залишив після себе Кость Широцький, вражає своєю величиною, адже це майже 237 праць, з них близько 30 рукописів фундаментальних досліджень української історії й культури та краєзнавчих розвідок і понад 30 рецензій поточної мистецтвознавчої літератури, що були написані протягом всього лише 15 років наукової діяльності вченого. Окрім цього, К. Широцький брав активну участь у громадсько-просвітницькій роботі, був членом багатьох організацій, товариств, партій, викладав у Петербурзькому, Українському народному (м. Київ) і Кам'янець-Подільському державному українському університетах (в останньому завдяки активній співпраці й підтримці Івана Івановича Огієнка), публікував праці, розвідки, статті та рецензії практично в усіх тогочасних найвідоміших часописах України і Росії [1].

Народився Кость Широцький 26 травня (7 червня за ст. ст.) 1886 р. у с. Вільшанка-Бершадська Ольгопільського повіту Подільської губернії (нині Крижопільський р-н Вінницької обл.) в родині священика зі старовинного українського роду Шеїчів-Широцьких [2, арк.81]. У рідному селі Кость Віталійович закінчив церковнопарафіяльну школу в 1896 р., тоді ж його родина переїхала в с. Білоусівка Гайсинського повіту, де батько отримав парафію [3]. Протягом 1896-1900 рр. майбутній вчений навчався в Тульчинському духовному училищі — 4-класовій школі нижчого ступіня духовної освіти [4, с.613]. Після закінчення училища Кость Широцький, за давніми традиціями священицьких сімей, наслідуючи свого батька, вступив до Подільської духовної семінарії у Кам'янці-Подільському [5, с.28; 6, с.470].

Саме навчання в Подільській духовній семінарії (1900-1906), яка була головним осередком Подільського єпархіального історико-

статистичного комітету щодо історичного й духовного вивчення краю в другій половині XIX — початку XX ст., відіграло важливу роль у плані його культурного виховання. Викладачі семінарії організовували для учнів своєрідну практику зі збирання та студіювання зразків народного фольклору, етнографії, пам'яток мистецтва і місцевих старожитностей. Ця праця допомагала розвивати зацікавленість у семінаристів, зокрема й К. Широцького, до пізнання своїх історичних коренів і менталітету українського народу і ширшому їх залученню до творчої та науково-дослідної роботи [7, с.112; 8].

Завдяки цьому Кость Широцький зібрав цінний фольклорний матеріал у с. Білоусівка Брацлавського повіту на основі якого пізніше видрукував працю «Подольськія «колядки» и «щедрівки» (1908) [9]. Саме цю працю більшість дослідників творчості подільського вченого вважають першою в його бібліографічному списку. Але, з огляду на віднайдений, раніше практично не відомий широкому загалу рукопис К. Широцького «Бурсацький жаргон української мови на Поділю» дослідження «Подольськія «колядки» и «щедрівки» можна назвати лише його першою друкованою працею.

У 60-х рр. XX ст. видатний мовознавець, доктор філологічних наук, професор Й. Дзензелівський виявив у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника НАН України чернетки рукопису К. В. Широцького «Бурсацький жаргон української мови на Поділю» (12 стор.) та картотеку самих жаргонізмів (1280 карток) [10]. У бібліотеку ці матеріали потрапили з бібліотеки НТШ, де вони значилися з 6.11.1932 р. Варто відзначити, що ні в одному з раніше складених дослідниками бібліографічних покажчиків праць К. Широцького [1], ні в його автобіографічному списку праць [2, арк. 83], цей рукопис *не зазначався, тому залишається* загадкою, як він потрапив у бібліотеку НТШ. Лише після смерті Й. Дзензелівського віднайдені матеріали були оприлюднені в 1998 р. у статті «Дослідження К. В. Широцьким жаргону учнів Кам'янець-Подільської духовної семінарії» [10]. Пізніше ці матеріали частково використала доктор філологічних наук Л. Ставицька в монографії «Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціяція української мови», досліджуючи соціолекти української мови впродовж XIX — поч. XX ст. [11]. А стан наукової розробки проблеми дослідження арго носіїв українського «незрячого» мандрівного епічного мистецтва висвітлив у своїй праці подолянин А. Трембіцький (2008) [12].

Загалом, картотека жаргонізмів була сформована К. Широцьким під час навчання в Кам'янець-Подільській духовній семінарії протягом 1900-1906 рр. на основі власноручних записів жаргону учнів цього закладу. Усі жаргонізми в алфавітному порядку разом із поясненнями та датою запису молодий дослідник занотував на окремих пронумерованих картках. Оскільки датування карток розпочинається 1904 роком можна стверджувати, що словник (картотеку) бурсацько-семінарського жаргону, як, очевидно, і сам рукопис «Бурсацький жаргон української мови на Поділю», Кость Широцький підготував упродовж 1904-1906 рр. При цьому варто

значити, що К. Широцький у своїй розвідці писав, що «сей, що тут подається, далеко не вповні зібраний від учнів духовної семінарії в Кам'янці Подільському діялект...», проте в українській діалектології та етнографії це є найдосконаліша фіксація бурсацько-семінарського жаргону. Цікавим для сучасних дослідників є те, що, крім лексичних і фразеологічних жаргонізмів, подільський дослідник зібрав ще й окремі зразки фольклору семінаристів — анекдоти, приказки, прислів'я, пісні тощо [10].

Враховуючи значення цієї статті-розвідки К. Широцького для сучасних дослідників, з метою введення її в науковий обіг і надання можливостей широкому колу істориків, філологів, мовознавців та краєзнавців використовувати її в своїх дослідженнях, вона подається повністю із збереженням стилю автора.

Кость ШИРОЦЬКИЙ

БУРСАЦЬКИЙ ЖАРГОН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА ПОДІЛЮ¹

Студії над технічними, професіональними мовами, здасться, сама найтяжча робота, особливо для тих, хто вчить сі мови з боку.

Ніякий простий пасажир, наприклад, як би він не намагався ознамитися докладно з мовою моряків, не забалакає нею з такою тисячею тонкостей, подробиць й технічних особливостей, як самий моряк. А є, окрім морського, багато інших таких мов: друкарський, знову в шахтах шахтарський (у золотокопів, сріблокопів інший, й діалектів їхніх змішувати не можна). Так само інча мова по тюрмах, цілком особня належає лише тюремному осередку, у копачів скарбів, у ковалів; навіть наших лірників й жебраків є своя особня мова. Словом, люде окремих професій й навіть станів вироблюють для себе цілий запас слів їм одним лиш необхідний, а відповідно до того змінюють під той штиб і всю свою мову. Так з'являється жаргон — спеціфічний завше й для загального розуміння не зовсім приступний.

Коли взяти який з таких жаргонів, хоч би мову українських учнів по російських Духовних школах («духовных семинариях»), то можна бачити, що подібні діалекти складають ся не зразу, а довго і влучно вбирають в себе дух того осередку, серед якого народжуються й через те власне вони стають чужими для людей далеких і сторонніх тому осередку.

Сей, що тут подається, далеко не вповні зібраний від учнів духовної семінарії в Кам'янці Подільському, діялект якраз дуже багатий такими відтінками, що роблять його характерним як для осередку, російської духовної школи, запертої для світа і відданої лиш самій собі: там учні живуть лиш тими інтересами, які висовує їх нескладне, сіре, опасливе жите.

Здасться, годі точно показати всі складники що війшли у сей своєрідний український діялект; годі також зібрати й всеньку сю мову по всій Україні, бо щоб знати її, треба самому пожити в там-тім осередку в багатьох місцях України, серед відповідної обстанови; се ж являє ся вельми трудним, — як не можливим.

¹ Збережено мову оригіналу.

Для того обмежую ся скромною передачею лише де-якого лексичного матеріалу, записаного від бурсаків на Поділю.

Багато його ще незібрано, а чимало не можна було сюди вписати через крайню степінь нецензурности.

Приказка: «Що у людини на умі — те й на язичі» якнайліпше тут підходить: по сій мові лехко міркувати й про розумовий розвиток духовних школярів на Російській Україні й взагалі про дух сеї школи й її жите.

Що на умі у бурсака? Що утворило його мову не зрозумілою для начальства, педагогів й, взагалі, для сторонніх (!) людей? Для сего варт придивитися до семінарської обстанови.

Не можна сказати, щоб семінарське жите було забагате своїм змістом! Сповнене усяким мотлохом, воно заражує своєю тяжкою гагреною всенюку істоту юнака, що попав ся сюди, — на виворіть перевертає чоловіка й переміняє його мало не на скотину, часто деморалізує його цілковито й веде на край пропасті.

Бо де ж найти утіху й забуте від недреманого ректорського езуїтського ока, від постійного й безперестанного задурманювання сьвіжої й молоді голови мертвою й продажною схолястикною, від безперестанної нудоти по живих людях і річах, як не в п'ятиці, як не в диких виграшках, як не в соромливих й глумливих пісьнях, не в гидких оргіях в публичних притонах?

Та й де найти инчий вихід з тяжкого й скучного існування? Аджі роспущеність молодіжї се швидче терпиться семінарським урядом, а ніж читане книг, ніж здорова розвага в театрі, в музиці.

От тут власне й бачимо корінь тої числені порнографіи й, взагалі, соромливих, назв і імен, якими сповнений сей словничок. Уважаймо на одно те, що 20% сих слів суть назви половых органів і їх зносин.

Мала, взагалі, культурність учнів духовних шкіл, що йде консеквентно за описаним вище безпросьвітним їх становищем, — є далі чинник того, що народня мова в устах бурсака удосконалюеть ся не в кращий спосіб, а в гірший: бурсак вносить в свій язик то, що є найгіршого з мови народньої української й з тих мов, які йому здібають ся в школі й по за нею.

Сістема виховання знов тут казуєть ся: погорда до хлопа, розвивана в молодих серцях ще змалку російською офіціальною педагогікою, внесла в семінарську мову цілу низку образливих для мужика назвиськ, які не пропали а лишили ся в бурсацькому вжитку, не дивлячись, навіть, на переняте семінаристів останніми роками національною українською ідеєю й взагалі народницьким духом. Сих назв часто незрозумілих і образливих для селянина нащитаємо в бурсацьким лексиконі за два десятки (*гадь, гадзон, мудь, мадюдя, паздир, бадеї, очкур...*).

Охота розважитися з товаришами, знов, викликає в вихованцеві нинішньої духовної семінарії бажане охарактеризувати товариша їдким призивиськом, дати йому негарне мня, посьміятися з чужих недостатків.

Разом з тим є потреба виявити в тій же формі й своє відношене до начальства. Назви сих двох категорій такі срамні, що сюди в більшости не ввійшли, хоч є між ними вельми характерні. Скажу лиш, що для деяких фамілій в семінарії (фамілії духовенства не міняються, бо ряди його поповнюються переважно людьми з духовного походження) є вже назви встановлені раз на завше, Бог відає від якої пори, так що инчий бурсак приходиться до духовних шкіл з готовою дражливою назвою.

На вироблення семинарського жаргону мала впливати й сама семинарська наука, що побачимо далі.

Так, виробивши вже певну кількість слів для свого вжитку й розваг, бурсакови хочеться підвести під них й всю балачку, для того так перекичується вмісне вся мова.

Взагалі, що торкається цілого духу бурсацької мови, її основи, зворотів язикових, більшості слів її, то не може бути жадних сумнівів, що є вона переробкою української мови, бо користується переважно її словничею, складнею й граматикою.

Ті деякі нові елементи, що ввійшли сюди в домішку до основної української мови, зазначити не трудно, бо вони кидаються в вічі з першого разу.

Нема що й казати, що найбільше сторонніх матеріалів дала для бурсацько-українського діалекту мова церковно-словянська, — мова св. і Письма й церковних книг, з якими в духовних школах приходиться мати найбільше діла. Ся мова непомітно в'їдається в плоть і кров учнів, так що від неї буває трудно відступити й вона вливається в жаргони якось сама собою.

Треба знати, що бурсак в данім разі де що вибирає, а саме: слова на його погляд самі влучні, забористі, — взяті з яких-небудь пікантних або, взагалі, не зовсім святих місць в св. книгах. Такі вирази, як наприклад: «*пакостник плоти*» (посл. до Євр. ап. Павла), «*мочащийся к стіні*» (з прор. Єремії), «*сляци йому всею*» (прор. Ісаїя), «*внутрення*» (з псалмів), «*вопити ко Господу*» «*крилу вітрени*» (з псалмів), «*Єдем*», «*власяниця*» й т. п. взяті прямо з св. Письма, а другі, як от: «*книга живота*», «*назорей*», «*дияконство*» и інші взяті з церковних книг й з служби Божої. На взір сих слів книжного походження складені у бурсаків й нові слова, наприклад, слова: «*всяческая единственность*» й др.

Далі знаходимо в поданому нижче словникови не малу долю слів московських, польських, сербських, — взятих або у чистій своїй формі, або вже змінених, наприкл., московські: «*дубина*» (здоровець), «*деревня*» (простак), «*каліна*» (красна дівка), «*румашка*» (чарка від слова «*рюмка*»).

З польських слів можна показати такі, як: «*овшім*», «*домечок*», «*добродзеї*», «*дядик*», «*вонса*» (вуса), «*пеньондзи*» й інші і з сербських — «*гузно*», «*гузіца*», «*пуцати*» (стріляти) й т. д.

Далі, система класицизму, так старано насаджувана й підтримувана по духовних школах ще від часів Кієво-Могилянської Академії, в свою чергу мусіла також лишити де який слід у бурсацьким жаргоні; деякі грецькі й латинські слова в нім суть слідуєчі: «*буцефал*», «*пегас*», «*медуза*» й інші, взяті з мітології, а також «*рододактилос*» (рожевий, рум'яний), «*гіпербола*» (добавочна порція за обідом), «*гльог*» (від γλῶσς), «*лівриту*» (читати від *liber*), «*мурзуфлос*» (з позростаними бровами), «*супин*» (зупа), «*стомах*» (живіт, черево) також і підробки під греки або латинь, напр. «*дякус*» — дяк, «*фабула*» (фальш, брехня) й т. п.

Є в сім жаргоні й слова жидівські: «*шахрай*» (в «Талмуді так зове ся неправедний суддя, а у бурсаків — нечесна людина), «*гельд*» (гроші), «*кербили*» (карбованець), «*гелер*» (сік з квашенини), «*балабуста*», «*кашеруватися*» (чиститися) — слова німецькі: «*спацір*», «*клеїнички*»;

французькі: «*конфіктури*», «*пардон*», «*люазо*»; італійські: «*каруца*», «*мадона*» (прислужниця), «*вастерія*» (коршма); румунські: «*бадеї*», «*пула*»; португальські: «*пріма*» (голова революційної нелегальної організації); й навіть циганські напр.: «*гадз'он*», й лірницькі («*гарей*» — пан).

Окрім перелічених складників, що ввійшли в бурсацький жаргон, в нижче поданому невеличкому реестрику слів його можна взагалі бачити отсі дороги, які вели до його утворення:

1) всілякі уподобання й зближення одних предметів з усякими книжними словами або іменами, напр., імя «*Цицерона*» прикладене до жіночих грудей, імя *Вітгенштейна* перероблене на «*вікинштейн*» — витрутування; 2) зближення одних предметів з другими й перенесення або взаємне перемінюване їх назв: напр., «*зелентохи*», «*синюхи*», 3) множество слів характеризують предмет таким, яким він є на ділі й для того заступають дійсну назву предмета, напр., замість назви «*калитка*» живає ся: «*баранячі яйця*» і т. д., 4) багато де чого взято з пильної обсервації над оточуючим житєм і звичаями, напр., слова: «*цокнути*» (випити), «*обстригтися під ринку*» (постричи волосся на голові кружком), «*погибати*» (курити цигарку) і т. д. 5) не мало усяких влучних і не вдалих насмішок: «*маскуліна*» (москаль), «*лейоха*», «*хлібушка*», «*жабник*» (втура в оркестрі), «*диявол*» (диякон), «*дудка*» (довге пальто), «*кишкоїдник*» (кабанник), «*кузинка*» (ксьондзова підложниця) і т. п. 6) є досить слів, що торкаються їдла («*супин*», «*логарифми*», «*стангрет*»), утворених через постійне голодуване в семинарських стінах. 7) Ще більше термінів означаючих бійку: *влупити*, *змастити*, *впірити*, *закалімпочити*, *вискварити*, *накидати*, *надавати*, *накивати*, *начистити*,... сих термінів буде в словниці семинарської мови чи не найбільше. 8) можна порядне число слів в сій мові вказати також як забраних туди з усяких наук й там перемінених або уживаних в звичайнім значінню, а то: взяті з історії: «*Схарія*» (жид-Ерисярх в Новгороді й Москві з XIV в.), «*Санчіо*» (призвище доброму музиці від імени художника Рафаеля Санція), «*Мурзуфлос*» (призвіско бізантійського царя Олексія Дуки, що мав позростувані брови); слова: «*туманити*» — (спадок від запорожців, що вмлі «пустити в очі туману» своїм ворогам), «*прелестний лист*» («*донос*» в Московській Русі), «*дзекан*» (благочиний ще з часів унії), «*розбійничий собор*» (незаконне зборище від незаконного собору 15... року); з алгебри: «*коцофен*» (зам. коефіцієнт); з словесности: «*гіпербола*»; з геометрії — «*піфагорові штани*» и множество інших.

Треба вказати, зрештою, на цілий цікель ласкаючих й поменьшаючих бурсацьких імен: *Куньо* (Яків), *Гесьо* (Григорій), *Кадьо* (Аркадій), *Сясьо* (Олександр), *Песьо* (Петро), які почасти мають децю спільне з народними поменьшеннями, але ще більше мають власного безцеремонного задору й кепкування.

Не повинно бути дивом і то, що вельми часто в жаргоні семинарським приховується й де яка старовина в формі окремих слів, цілих виразів й термінів.

Діло в тому, і що нинішні духовні школи в Росії утримує (!) до сі традицію старих часів Київської Академії й тим самим охораняють деякі переживання тої пори. Досить того що натура й навіть умовини життя нинішніх бурсаків мало ріжнять ся від бурсаків описаних Наріжним і

Гоголем; бурсак і тепер ще має досить войовничої завзятости, чисто станової гордості і юродства; він добрий розбишака, грубіян й навіть злодій.

Маючи се на увазі, зовсім не дивно буде зустрінути у нижче поданому словничковій такі форми, які здибали б хіба у Памви Беринди, у Галятовського, Барановича і т. п., у бурсаків старої Київської Академії. А то є слова: «*габза*» (див. «капса» у Памви Беринди в його «Лексиконі словенороскiм» XVI в.), «*кiлькoкрат*» (там же), «*пляза*» (так ще в XVII в. звалися бурсацькі нари), таке множественні форми слів: «*сали*», «*воски*», «*хлiби*» (див. Чтен. вѣ Моск. Обществѣ; Истории и древностей 1858 г., кн. I, т. II, с. 37). Так само звідте йдуть і деякі бурсацькі приказки; наприклад: приказку «*йди ного до Бога*», здибаємо нігде инче, як в Галятовського в його «Лютні Апольонові» (див. Сумцова «Іоанникій Галятовський», стор. 24).

Разом зо всім тим в нашому реестрикови семинарських слів знайдемо чимало й слів зовсім нових, що й-но допіру з'явилися. Такі всі ті слова, що торкаються новітнього визвольного руху в Росії, деякі нові призвища, назви нової одежі (уніформ) лиш недавно заведеної (*двустволка, одностволка, зеленцохи, рейтузня*) й т. п.

Зо всього перечисленого видко, що мова українських семінарій власне не нова. Почавшись в незнати колишню пору серед Київських студентів-спудеїв, вона хоч й втратила багато з свого первісного складу, аде де-що й утримала, сповнивши свій пробіл новим словесним матеріалом. Сего ж матеріалу прибуває й, значить тепер ще стоїть ся мова в процесі складання вона все ж таки розвивається, утрачуючі свої давніші елементи на користь елементів пізніщих, підказаних сучасним житем.

Окрім чисто словесного матеріалу подають ся тут і де-які зразки семинарських приказок, примовок, скоромовок, жартовливих віршів, «кунштiкiв» для виучення «гласiв» и т. п.

По них теж де-що видко, як й над чим працює семинарський розум. Нікчемний й прибитий, він віддався на поталу глупству й срамоті, але й тут дав де-що нового в історію й сучасний склад цілої мови нашого великого українського народу. Краса наша тут запаскуджена, але не нашими елементами, а чужими, — українські ж чинники тут чисті й непорочні як непорочний ум і серце того молодця, що попадає раптом в семинарську неволю і там деморалізується й розпускається під впливом паскудних лекцій про «хлопістику» від нечистих мучителів а не учителів й, взагалі, від всього складу життя, яке в тій атмосфері не від нині запанувало.

Кость ШИРОЦЬКИЙ

СЛОВАРЕЦЬ БУРСАЦЬКОГО ГОВОРУ

1. *авзур* 'професор грецької мови'.
2. *агана* 'таємне українське зібрання; вечiрня гостина'.
3. *агнець* 'порося'.
4. *ad partes imi* 'вмирати'.
5. *ай* 'волосся на потилиці, так звана «брехунка»'.
6. *алеко́к* 'осiбний зачіс голови'.
7. *алелюя* 'лайка на бурсака (спеціально кам'янецька)'.
8. *альфонс* 'сутиньор'.

9. *амброзія* 'чудесний запах, аромат'.
10. *анефу!* '(оклик, виголошуваний під час якої неприємності) от се зле!'
11. *антик!* 'перший сорт!'
12. *антімонія* 'пуста балачка'.
13. *антипод* 'агафопод'.
14. *анцихрист* 'антихрист'.
15. *аньолік* 'ангелік'.
16. *арешт* 'недокурена цигарка (бурсаки на недокурки дуже падкі; бачучи курця, кричать йому оден наперед другого: *аришт!* с. б. *арештуюцигарку*)'.
17. *Арон* 'Аарон, професор сьв. Письма (екзегетики)'.
18. *артіфекс* 'артиста (лат. artifex)'.
19. *архереїство* 'архерей, єпископ'.
20. *асмодей* 'дяк (на язикі сьв. Письма се слово означає «нечистого духа»)'.
21. *а усе любов* 'під впливом кохання'.
22. *афорт!* 'геть!, забирайся!'
23. *афронт* 'витручування за двері'.
24. *а ху-не хо?* 'а хобори не хочеш?'
25. *ахунихенехе?* '?'
26. *бабуленція* 'баба, стара'.
27. *бабушка* 'бабуня, господиня дому'.
28. *багаття* 'вогонь на цигарці, недокурок'.
29. *багно* 'багнет, штих салдацький'.
30. *бад* 'отець, батько'.
31. *бадьо* 'хлоп, мужик'.
32. *байорок* 'бунт на струнах, басок'.
33. *баки* 'памороки, бакени'.
34. *бакун* 'тютюн дуже моцний'.
35. *балабуста* 'господиня в публичному домі (взяте з жидівського жаргону)'.
36. *балухатий* 'окатий'.
37. *балухи* 'очі'.
38. *балу-балу* 'розмова, герготання'.
39. *баляндраси* 'кольонада'.
40. *банькуватий* 'окатий («очі мають баньковатий вид, сиріч панічний страх»)'.
41. *баран* 'падкий до жінок; дуринь'.
42. *баранці* 'незаконні діти'.
43. *баранячі яйця* 'калітка на гроші, або на тютюн'.
44. *барон* 'дурний як баран; гордовитий'.
45. *басовик* 'в горлі гулька басова'.
46. *басою* 'басом'.
47. *батєща* 'батько'.
48. *бафра* 'паршивий тютюн'.
49. *бах* 'бенькарт'.
50. *бахнути* 'вдарити'.
51. *бахур* див. бах.
52. *бац* 'бас, грубий голос'.
53. *бацула* 'гроші'.
54. *безрезонно* 'безпідставне'.

55. *бельбас* 'здоровенний, а дурний чоловік'.
56. *бемоль* 'нагнітка'.
57. *бздюх* 'смердячий чоловік, плюгавець'.
58. *бзїк* 'придурковатий'.
59. *битва з кабардою* 'сутичка бурсаків з міщанами'.
60. *біблійка* 'книжечка грубої папірки до цигар'.
61. *біблія* 'всяка здоровенна книга'.
62. *бібулка* 'папірець на цигарки'.
63. *біда* 'мужеський орган'.
64. *білотор* 'білоокій'.
65. *благоутробіє* 'живіт'.
66. *блиснути* 'вдарити'.
67. *блота* 'консигторський чиновник'.
68. *бляха* 'повія'.
69. *бобра бити* 'совокуплятися з жінкою'.
70. *бобрик* 'жіночий половий орган'.
71. *богослов* 'теолог; учень старшої кляси семинарії'.
72. *божі влучі* 'млинці'.
73. *божі постолі* 'здоровенні пироги'.
74. *бомкати* 'нічого не робити, див. («бомки стріляти»)'.
75. *бомки стріляти* або *бомки бити* 'нічого не робити'.
76. *брести* 'ледве, ледве поспівати в читанню'.
77. *брехунка* 'пук волосся саме посеред потилиці'.
78. *бричкою сьміятись* 'реготатися'.
79. *бугаювати* 'скакати в гречку'.
80. *букорт* 'бенькарт'.
81. *бульваріяд* 'бульвар'.
82. *бумкати* 'вчитися голосно, бубоніти під ніс'.
83. *буна* 'високий, тонкий голос'.
84. *бурс* 'бурсак'.
85. *бурсак в пенсне* 'франтовий бурсак'.
86. *бусель* 'піяка'.
87. *бути* 'чоботи'.
88. *буцатися* 'битися'.
89. *буцефал* 'гандрабатий'.
90. *валетом сплять* 'сплять оден до другого ногами на одній постелі'.
91. *ванітас ванітатіс* 'vanitas vanitatis'...
92. *варга* 'губа'.
93. *вастерчія* 'шиньок, коршма, притон'.
94. *вбратися* 'впитися'.
95. *вгріти* 'вдарити по шиї'.
96. *вдарити* 'щось добре з запалом зроби'.
97. *Ведик* 'Володимир'.
98. *веленіє* 'приказ'.
99. *венера* 'пранці'.
100. *веньга* 'веньгер; виходець з Угорщини'.
101. *вертеп* 'притон'.
102. *веселими ногами* 'п'яними ногами'.
103. *взаштат* 'в одставку'.
104. *віблядок* 'ублюдок'.

105. *видіти* 'бачити'.
106. *викинштейн* 'втрутлювання, вигнання'.
107. *викрутаси* 'всякі штуки'.
108. *вікурути* 'вигнати'.
109. *вино і Сікер* 'випивка; напої хмільні'.
110. *випердок* 'ублюдок, плюгавець'.
111. *вирви́хвіст* 'дяківське прізвисько (порівн. нижче: «рикевич»)».
112. *витяти* 'вбити палицею або лозиною'.
113. *вихрестюватися* 'вимолюватися'.
114. *вишемо́цний* 'дуже потужний (про тютюн)'.
115. *вишкварки* 'ублюдки'.
116. *вишкрапки* див. вишкварки.
117. *ви́шні, садити* 'спорожнюватися'.
118. *вівця́* 'безотвітний чоловік'.
119. *відзітка* 'коротенька куртка; візитова картка'.
120. *візі́та* 'візит, відвідини'.
121. *вілюзі́он*, під лавку! 'йди до чорта!'.
122. *вісна козацька* 'короста, чухачка'.
123. *вітрак* 'маючий здорові вуха'.
124. *власяниця* 'жалоба'.
125. *влі́пити* 'вдарити рукою по лиці'.
126. *вну́трення* 'нутро'.
127. *вобі́тання* 'помешкане'.
128. *вода* 'темрява; туман'.
129. *водка православно́го вєроісповєданія* 'проста горілка' (є ще «митрополічка» — то чистіша за просту).
130. *возглас* 'крик'.
131. *возму́тительний* 'несімпатичний, неприємний, неуживчивий'.
132. *возниця́* 'візник, фурщик'.
133. *возопити ко́ Господу* 'закричати, заплакати'.
134. *вокабу́ли* 'збірка слів вибраних з грецького чи латинського тексту'.
135. *волосянка* 'жіночий половий орган'.
136. *вольве́рт* 'револьвер'.
137. *вольнопо́юр* 'йдучий до війська по своїй охоті (вольноопределяючийся)'.
138. *вольнопожа́рний* див. *сикса*.
139. *вонса* 'вуса'.
140. *вообража́ти* 'задаватися, величатися'.
141. *ворота́* 'шірінька; роціпка в штанах'.
142. *воски́* 'воск'.
143. *впроти́* 'щось не до речі вимовити'.
144. *враща́ти* 'ригати'.
145. *врез* 'на риск'.
146. *врепі́жити* 'здорово вдарити'.
147. *врі́зати* 'втікати з лекцій або з церкви'.
148. *всті́пський* 'цікавий, непосидючий'.
149. *всяческа́я єди́нственос́ть* 'все одно'.
150. *втерти́ носа* 'дати носа'.
151. *вуж* 'піяка'.
152. *вуйко́* 'мужиковатий; мужик; дядько'.

153. *вульїкувати* 'неповоротний'.
154. *вульва* див. *бобрик* (від лат. *vulva*).
155. *вуха* 'шпиги'.
156. *вхопити* 'взяти поганий бал'.
157. *вчений та недрукований* 'вчений та не битий'.
158. *вчений медаля* 'не застібнув штанів, так що видко гудзик на ширинці'.
159. *вчистити* 'набити'.
160. *вчораки* 'учора, вчера'.
161. *вшварити* див. *вдарити*.
162. *вштоц* 'в ціль; в мету'.
163. *габза* 'калитка, капітал'.
164. *гадзон* 'пейзаж'.
165. *галагдзи* 'дзвіночки'.
166. *галагон* 'дзвінок'.
167. *галда* 'лакідки'.
168. *ганделябати* 'погано балакати на чужій мові'.
169. *гелер* 'сік з маринад; росіл'.
170. *гельд* 'гроші'.
171. *гесьо* 'Григорій'.
172. *гжесьо* 'Григорій'.
173. *гилавий* 'килявий'.
174. *гитара* 'дуже худий'.
175. *гібер* 'губернатор'.
176. *гльог* 'мужеське сімя'.
177. *гольгнути* 'напитися'.
178. *горзолі* 'болото на обстрапані одежі'.
179. *гузно*, *гузіца* див. *гузно*.
180. *гаде* собачий 'лайка така'.
181. *гадь* 'хлоп (дражлива назва)'.
182. *гадюка* 'хлоп'.
183. *гадя* 'мужики, хлопці'.
184. *гадячий* 'крепкий, лихий'.
185. *гайдамака* 'здоровий, страшний, лютий'.
186. *гальштук* 'краватка'.
187. *гарацку пороти* 'гніватися'.
188. *гаргарка* 'бричка, що дуже гаркає й трусить'.
189. *гарей* 'пан'.
190. *гаркнув аж дим пішов* 'взяв forte'.
191. *гаркнути* 'здорово крикнути; видати голосний звук з «гармати»'.
192. *гармата* 'зад'.
193. *гармонійка* 'папірець, складений гармонійкою з написаним на ній перекладом чужоземного тексту або що; він береться в руки для підмоги на іспитах або при відповідях клясних завдань'.
194. *гаррр!* 'огризается бурсак, як його хто вхопить за вуса'.
195. *гатити* 'бити'.
196. *ген* 'мужик, мужиковатий'.
197. *генати* 'підскакувати при їзді на возі, товктися'.
198. *гетьманець* 'українець, українофіл'.
199. *гилити* 'підкладати мяча під удар поліном, бити' («нагили йому в морду»).

200. *гишки* 'холодець'.
201. *гімно з гудзиком* 'нічого, дурниця'.
202. *гіпербола* 'додаткова порція за обідом'.
203. *глагол* 'довгоносий'.
204. *гласи* 'церковні напиви; спеціальні бурсацькі вигадані для лекшого усвоєння гласів церковних' (зразки їх див. нижче).
205. *головомойка* 'добра лайка, провчання, і наука'.
206. *гоненіє* 'переслідуване'.
207. *горішком брати* 'сипівати тоненьким голоском на верхніх нотах'.
208. *горняк* 'горнична'.
209. *города* 'місто, базар (зам. «город»)'.
210. *городити* 'чортзна що балакати'.
211. *господин по сьвіцькі часті* 'пан в цивільнім убраню, без форми'.
212. *гоц* 'розбишака'.
213. *градоначальники* 'міська адміністрація'.
214. *гражданська* 'так зовуть в семінарії науку всесвітньої історії'.
215. *грамотна Біблія* т. є. надписана Біблія. Бувають й інші книжки грамотні.
216. *грати на волосянци* 'совокуплятися'.
217. *гримнути* див. *гаркнути*.
218. *грушка* 'удар в голову через повернення кулаком поміж волосем'.
219. *гугнивий* 'косноязычний'.
220. *гузіца* див. *гузно*.
221. *гузно* 'зад'.
222. *гуляти* 'спацірувати'.
223. *дальній восток* 'нужник'.
224. *два п'яних* 'pianissimo'.
225. *двуглавий орел* 'пара скліщених псів' (виглядають з боку як дво-головий орел).
226. *двуперстіє* 'втиране носа не хусткою, а пальцями — двуперстієм'.
227. *двостволка* 'одежа з гудзиками в два ряди'.
228. *деревня* 'простак'.
229. *деркнути* 'втікти'.
230. *дерти носа* 'високо нестися'.
231. *дійствовати* 'здужати, функціонувати'.
232. *дзекан* 'благочинний'.
233. *дзігвас* 'фуси, осадки на дні пляшки з горівкою'.
234. *дзьомухи* 'чоботи'.
235. *дзякати* 'докучати, налізати'.
236. *дивиться як баран в аптику* 'нічого не розбирає'.
237. *дигамма не предполагалась* 'сего я не чекав (про несподіваність)'.
238. *диміти* 'смородіти, курити'.
239. *диявол* 'диякон'.
240. *диякон свиснув* 'прогорів на іспитах аж засвистіло'.
241. *дияконство* 'диякон'.
242. *дідок* 'місце недостаючого партнера в карточній грі'.
243. *дієзяча* 'півтони в музиці'.
244. *діч* 'чортяки на образах'.
245. *діянія* 'події, подвиги'.
246. *добро!* 'добре, гаразд!'

247. добродзе́й 'добродій'.
248. добро́та 'краса'.
249. довга́нь 'високий'.
250. до́вгий 'високий'.
251. до ві́тру 'надвір'.
252. домечок 'нужник'.
253. доно́сний при́ход 'добрапарафія'.
254. до ру́к! 'давай седи!'
255. до хра́му свято́го 'до церкви'.
256. драла́ дати́ 'втікати'.
257. дреко́ліє 'кіл'.
258. дри́знути 'випити'.
259. дри́мнути 'втікти'.
260. дри́ти 'спідниці'.
261. дри́сун 'боязкий'.
262. дро́ціти 'онанізмом грішити'.
263. дуби́на 'здоровань'.
264. дудка́ 'довга одежа («пальто дудкою»).'.
265. дудка́ Бо́жа 'дяк'.
266. дудочка́ 'цибушок до папірос'.
267. ду́ти пиво́, горі́вку 'пити багато, дудлити'.
268. дуфа́ти 'позирати, надіятися' («на полиці бараниці — я на них дуфаю» — пісня).
269. ду́шити ко́мара 'спати'.
270. дьо́рнути 'випити'.
271. дя́дик 'дідуньо'.
272. дя́к 'професор «літургики» (церковного уставу й канонів)'.
273. дя́к подли́й! 'лайка на дуже некультурного бурсака'.
274. дякува́ти зам. дякува́ти 'висловлювати подяку; бути дяком'.
275. дяку́с 'дяк'.
276. дяче́ць 'дячок'.
277. дячи́ло 'дяк'.
278. дячи́сько 'дяк'.
279. екза́мен 'іспит'.
280. еде́м 'червоний, рудий'.
281. ере́вгето инова́ріон 'ригати' (від греч. ερευετο ινουρεϊον).
282. ефіо́н 'хлоп, мужик'.
283. е́лей 'лестива мова, підлизування'.
284. е́лейний 'лестивий'.
285. ємназі́ст 'учень гімназії, гімназіяст'.
286. ерундистика́ 'дурниці всякі'.
287. єрусали́мський гра́жданин 'жид'.
288. жа́бник 'втура в оркестрі'.
289. жгу́т 'скрутяний мокрий рушник; гра рушником' («в жгут»).'.
290. жи́віт розво́дит тараба́ри 'гуркотить в животі'.
291. жи́вот 'житя; живіт'.
292. жи́д 'ляпка чорнилом на папері'.
293. жи́дофі́л 'юдофіл'.
294. жи́дюра 'лайка на жида'.
295. жу́равлик 'довговязий'.

296. *забива́ти* 'замагати, побіждати'.
297. *заблуда́* 'заволока'.
298. *завиньє́ннє* 'тлумок'.
299. *завиньо́нток* 'тлумок, вузел'.
300. *завода́* 'поміха'.
301. *загравати́* 'дрочити, зачіпати'.
302. *заде́рти ноги́* 'вмерти'.
303. *заде́лать* 'зробити'.
304. *задріпа́ний* 'заболочений'.
305. *заї́хати* 'дати в морду'.
306. *заї́ць* 'косоокий'.
307. *заї́ці в голові́ скачу́т* про дурня так кажуть.
308. *заї́чик* 'махорка' (на шабатурці намальований зайчик — то сама найліпша).
309. *зака́л* 'малий ростом, загартований'.
310. *закалі́мпю́чити* 'відповідати лекцію зле, по половині з бідою; вдарити'.
311. *закалі́ти* див. *гаркнути*.
312. *закап'ю́нитися* 'зачервонітися від духоти'.
313. *закопе́рчити* 'вдарити під ніс'.
314. *закосне́ннє* 'забарування, опізнення'.
315. *закриваве́ний як свиня́* 'дуже обкровавлений'.
316. *закусме́нти* 'закуски, наїдки'.
317. *зали́мтачи́ти* 'дати добрий удар'.
318. *зало́г* 'заклад'.
319. *залу́титись* 'обітертись'.
320. *залу́їнський* 'червономордий'.
321. *зальо́ти* 'залицяння'.
322. *замоля́чити* 'закурити цигарку'.
323. *за оско́митися* 'набити оскому'.
324. *запенде́лити* 'вдарити'.
325. *записа́ти* 'оштрафувати'.
326. *записна́* 'книжка для заміток'.
327. *запіка́ти* 'добре здавати своє завдання; тримати гарну промову; добре сьпівати'.
328. *заполу́чити* 'дістати щось, одібрати'.
329. *заправля́ти* 'затикати; совокуплятися'.
330. *запусти́ти журавля́* 'запустити очі в книжку'.
331. *зара́д* 'енергія'.
332. *заради́ти* 'підряд щось робити'.
333. *зарос́ти* 'обросли бородою'.
334. *засі́сти* 'завзятися' (напр. «засісти за науку»).
335. *заско́ца* 'той, що має великі ядра'.
336. *зауше́ннє* 'удар у вухо'.
337. *зауши́ник* 'шпиг'.
338. *заяло́дзя́ний* 'засмальцьований, брудний'.
339. *збивати́ з пантели́гу* 'зводити з дороги, з путя'.
340. *зб'и́ти фамілію́* 'оскандалити, обезчестити'.
341. *зборня́* 'кімната в семінарії для інспектора, куди викликають учнів для розправи'.

342. *звєрско* 'по звїрячому'.
343. *звїзда* 'жіночий орган', 'чиновницька кокарда'.
344. *звїрі в голові* 'воші'.
345. *звoдльна* 'повільно'.
346. *здєржати критику* 'здати їспит гаразд'.
347. *зєйська вода* 'зельтерська вода'.
348. *зерцало* 'люстро; книжка'.
349. *зилитоха* 'штани зеленого кольору'.
350. *зїньська вода* див. *зєйська вода*.
351. *з кандибóром* 'зверхом'.
352. *зкресати* 'зкритикувати'.
353. *злапати* 'заразитися поганою слабїстю'.
354. *злачне місце* 'притон'.
355. *зловити* див. *злапати*.
356. *злохудожна душа* 'безпутний' («з тексту св. Письма: «злохудожную душу не видет премудрость»).
357. *злупити* 'з'їсти'.
358. *знакомець* 'знаємий'.
359. *зрєніє* 'око' (*їдно зрєніє болить* 'болить одно око').
360. *зунь* 'шепелявий чоловік'.
361. *иминини* 'іменини'.
362. *їноде* 'часом'.
363. *интєрес* 'жіночий орган!'.
364. *їдьом погібать* 'ходїм курити'.
365. *ierat matniorum corporum*.
366. *їсполїн* 'вчитель'.
367. *їхати, їздити*.
368. *їду тебе згадувати* 'їду на двір'.
369. *їоб їов* (лат. Jobus).
370. *їобик* 'стихар, що одягають при посвяченю в провідника; коротка куртка'.
371. *їончик* 'Іона'.
372. *кабан* 'грубий, тлустий'.
373. *кабаньство* 'свиньство'.
374. *кава* 'ворона'.
375. *кавка* 'ворона'.
376. *кавуни, кавунчики* 'перетримка'.
377. *кавуївка* 'горївка, підправлена кавуном'.
378. *кадїло* 'смерід'.
379. *кадїстий* 'смердючий'.
380. *Кадьо* 'Аркадій'.
381. *казна* 'казенне отримане; будинок, де жиють казенокоштні бурсаки'.
382. *калений* 'запальчивий, гарячий'.
383. *каліна* 'калина'.
384. *калісрґка* 'Калїстрат'.
385. *каліфорнія* 'притон'.
386. *каляти* 'класти одиниці'.
387. *камїзєлька* 'жилетка'.
388. *камїнь* 'гра в камїнь'.

389. *кампуз* 'конфуз'.
390. *камчатка* 'задні лави в класі'.
391. *канарейку съївати* 'служити в війську'.
392. *кандибор* 'верх; вершок'.
393. *кандьор* 'зупа семинарська'.
394. *капітель* 'пригода'.
395. *канючити* 'просити'.
396. *капеця* 'баба'.
397. *капуста* 'так дрочать міщани й жиди семинарів'.
398. *капусту різати* 'скакати в гречку'.
399. *капцан* 'бідолаха; голий, обдертий'.
400. *капцанувати* 'бідувати'.
401. *картини* 'карти до грання'.
402. *картоха* 'салдат'.
403. *картошка* 'салдат'.
404. *каруця* 'карита; віз'.
405. *карчило* 'здоровий карк'.
406. *кат* 'здоровець'.
407. *катакомби* 'підвали в семинарських будинках'.
408. *кацав'єйка* 'коротка куртка'.
409. *кацапура* 'кацап'.
410. *качка* 'валторна (муз. струмент)'.
411. *кашерний* 'чистий'.
412. *кашеруватися* 'прибратися' (про жінок, що дуже ходять коло свої краси).
413. *каші* 'каша'.
414. *квас* 'людина з скривленим лицем'.
415. *квасниці* 'кислі яблука'.
416. *кватєра* 'квартира'.
417. *кват'єра* 'квартиря'.
418. *кеклюс* 'призваще довгоносого чоловіка'.
419. *кеп* 'розум'.
420. *кепка, кепочка* 'шапка'.
421. *кербили* 'карбованці'.
422. *керувати* 'уміти залицятися до дівчини'.
423. *кивайся* 'йди-но!'.
424. *кидємія* 'академія'.
425. *кинути оком* 'глипнути'.
426. *кихлик* 'чарка'.
427. *кихоть* 'невеличкий бурсак; бурсачок'.
428. *кихтящий* 'дуже маленький молодий бурсак'.
429. *кишка* 'учень приготувельної кляси'.
430. *кишкоїдник* 'міщанин'.
431. *кіл* 'мужський орган'.
432. *кількократ* 'багато разів'.
433. *кільо* 'кільки'.
434. *кінь* 'семинарська гра'.
435. *клаповухий* 'з здоровими вухами'.
436. *клевет* 'прибічник'.
437. *клейнички* 'діти'.

438. *кліґер* 'шахрай'.
439. *клярнет* 'клярнет (муз. струмент)'.
440. *кльоцкості* 'локшина з сиром'.
441. *клякати* 'упадати на коліна'.
442. *клямпони* 'здорові вуха'.
443. *кляпатий* 'вухатий'.
444. *кляти* 'здоровенні вуха'.
445. *кляча* 'стара жінка'.
446. *книга животная* 'кондуїт'.
447. *книш* так дrouchать бурсаків у Камянці.
448. *кнур* 'сутиньор'.
449. *кнюх* 'вонтпливий; непотрібний, плаксивий'.
450. *кобчуґа* 'лукавий'.
451. *ковчег* 'плетена брика'.
452. *коза* 'молода дівчина'.
453. *козитон* 'протівний, носовий голос'.
454. *колесниця* 'віз'.
455. *колодки* 'ґіри до гімнастичних вправ'.
456. *комуна* 'компанія'.
457. *комунистий* 'дружний'.
458. *коник, кобилка* 'гаплички'.
459. *конкуренція* 'високий ковнірчик'.
460. *конопка* 'ніс маленький'.
461. *конфіктури* 'конфітури, смажені фрукти з соком на цукрі'.
462. *коп!* 'голова!'.
463. *копистка* 'шабля'.
464. *копій* 'копійка'.
465. *кордегардія* 'карцер'.
466. *коречки* 'високі підбори в чоботях'.
467. *корза* див. гузно.
468. *коцюфен* 'коефіцієнт'.
469. *красивость* 'краса'.
470. *красівий* 'поганий, бридкий'.
471. *красна дэвица* 'соромливий хлопець'.
472. *красножопий* 'любодійний, любодійник'.
473. *краснокожий* 'червоний; кров з молоком'.
474. *красовуля* 'здорова чарка'.
475. *крепак* 'здоровенний, кріпкий чоловік' («і мій батько і твій батько були крепаки», бурс. пісня).
476. *кресати* 'запобігати коло жіноцтва; залицятися'.
477. *креснути* 'вдарити в лице'.
478. *кресун* 'кавалер'.
479. *кривундяча* 'кривий'.
480. *крилу ветренню* 'крило в санях'.
481. *кріпості* 'здоровець; сильний'.
482. *крокос* 'крокодил; дуже погана жінка'.
483. *круп* 'бедро жіночі'.
484. *кугут* 'білявий, а кучерявий хлопець'.
485. *кожушина* 'хлоп, мужик (взимку)'.
486. *кузинка* 'ксьондзова господиня; підложниця'.

487. *ку́м* 'долітний бурсак'.
488. *кунді́й* 'півчій в архерейськiм хорi, послушник монастирський'.
489. *Куньо́* див. *Яшуньо*.
490. *куня́ти* 'дрiмати'.
491. *купа́* 'жiночий орган половий'.
492. *курачі́ дзю́би* 'жидiвський холодець'.
493. *курду́пель* 'сутулуватий чоловiк'.
494. *курець* 'курiй'.
495. *кур'єр* 'що перед всiх бурсакiв сiдає за стiл з їжею'.
496. *кури́ клюють* 'кажуть так про багатих, що в них грошi «кури́ клюють»'.
497. *курити́* 'смордiти'.
498. *курка́* 'безносий чоловiк'.
499. *курси́* 'курсистка'.
500. *куса́тельно* 'касательно'.
501. *куса́ти горі́хи* 'йти на двiр'.
502. *ку́фтик* 'кухарчук'.
503. *кушка́* 'здоровий нiс'.
504. *ладне́нький* 'лагiдненький'.
505. *лап!* 'хап!'.
506. *лапа́ти* 'мацати'.
507. *латиня́* 'латинь'.
508. *лейо́ха* 'салдат'.
509. *либушо́к* 'цукерок'.
510. *лицеде́йство* 'гра на театральнiй сценi'.
511. *ли́чко* 'зад'.
512. *ливо́льверт* 'револьвер'.
513. *ли́врити* 'читати'.
514. *ли́нивець* 'флегматик'.
515. *ли́нь* 'ледарство'.
516. *ли́рник* 'нудний чоловiк'.
517. *ли́ту́че сло́вце* 'лайка'.
518. *ли́ту́чка* 'стоячий білет на iспитах'.
519. *Лiхтарко́, Лiхте́рiй* 'Елевферiй'.
520. *логари́фми* 'локшина'.
521. *лубо́к* 'одежа з грубого сукна'.
522. *лу́тити* 'бити'.
523. *лу́шпа́рити* 'бити'.
524. *Льо́ньо* 'Леонiд'.
525. *льо́тка* 'повія, блудодiйниця'.
526. *люзо́* 'птицеподiбний ловiчина; птаха'.
527. *любов* 'акт скуплення'.
528. *любов кру́жит* 'закохався й має взаємнiсть'.
529. *ля́двія* 'бедрa'.
530. *магазе́я* 'магазин'.
531. *магле́ба* 'неповоротний'.
532. *магу́ла* 'ведмiдь, неповоротний'.
533. *мади́стка* 'повія'.
534. *мадо́на* 'служниця'.
535. *мадо́дя* див. *магу́ла*.
536. *мазилко́* 'кiсточка щось мастити'.

537. *мази́ло* 'чорнило; неповоротний чоловік'.
538. *ма́зка* 'по лиці провести рукою'.
539. *мазу́рівський панич* 'підпанок; мазур'.
540. *мазури́к* 'жулик'.
541. *мазу́рочки* 'мазури'.
542. *максим* 'великий'.
543. *малакі́я* 'онанізм'.
544. *малафі́я* 'мужське сімя'.
545. *мали́й* 'здоровий, а дурний чоловік'.
546. *мали́на* 'дівчина'.
547. *ма́лка* 'господиня публичного дому'.
548. *малошеди́ший* 'дурний'.
549. *ма́мінька* 'мати'.
550. *манат́ки*, манаття 'рухоме майно'.
551. *манаши́сько* 'чернець'.
552. *мархотня́* 'махорка'.
553. *марципа́н* 'мавпа'.
554. *маскулі́на* 'салдат'.
555. *маслі́* 'масло'.
556. *ма́сло бити* так кажуть про онанітиків.
557. *мастити* 'бити'.
558. *мата́па* 'мавпа'.
559. *матни́стий* 'в широких штанях'.
560. *мату́п* 'мавпа'.
561. *махати́* 'совокуплятися'.
562. *меда́ль* 'гудзик на шірінці'.
563. *меду́за* 'людина з пронизуючим поглядом'.
564. *ме́та* 'гра в мяч'.
565. *Ме́ща* 'Михайло'.
566. *магу́н* 'ігумен'.
567. *мили́* 'мило'.
568. *мили́ти голо́ву* 'ляяти, пробирати'.
569. *ми́мра* 'людина придурковата, клята, нудна'.
570. *митропо́лит* 'казена горілка в пляшці з білою сергучовою головкою'.
571. *Мифе́й* 'Матвей'.
572. *миша́ки* 'гречана каша'.
573. *мізки* 'мозок, розум'.
574. *міні́стер осьвеще́нія* 'семинарський слуга, що сьвітить сьвітло'.
575. *мокну́ти* 'піячити'.
576. *молоді́к* 'новопоступаючий в семинарію'.
577. *молоди́й в яйця́х* 'не досьвідчений'.
578. *морда́с, морда́ч* 'удар рукою по лиці'.
579. *мордя́ка* 'морда, лице'.
580. *мороз* 'дурниці' (говорить 'мороз' якийсь, говорить дурниці).
581. *морозити* 'балакати дурниці'.
582. *морочити помидори́* 'морочити голову'.
583. *мосьпа́неньку* 'мостивий пане'.
584. *моту́зя* 'екскременти'.
585. *моха́ти* 'шахрувати'.
586. *мохату́рка* див. *гармоні́йка*.

587. *моха́ч* 'шахрай'.
588. *моча́щійся к стіні* 'пес, п'яний чоловік'.
589. *мошн'я* 'калітка; ядра; зморщене лице'.
590. *мудрствувати* 'мудрувати'.
591. *мудь* 'пейзан'.
592. *муковзду́тіє* 'осібний спорт, який приписують черцям по монастирях'.
593. *мукосяніє* 'покута в монастирі'.
594. *мулька* 'в штанах від страху'.
595. *мундир, мундёр, мундъор* 'мундур'.
596. *мурзуфлос* 'прізвище на того, в кого брови зрослися'.
597. *набездів аж темно* 'аж в голову вдарило'.
598. *навести критику* 'скритикувати'.
599. *на все бачити* 'оглядини усяких темних місць'.
600. *нагрудник* 'нахлібник'.
601. *нажати кнопку* 'надушити носа'.
602. *назорей* 'капцан, бідолаха' (на голову його не «восходить бритва й бороди його не торкають ножиці», бо він нічого не має).
603. *накаді́ти* див. *начадити*.
604. *на казні́ бути* 'жити на казенім кошті'.
605. *накалатати* 'набити'.
606. *накі́вати п'ятами* 'втікти'.
607. *накі́дати в морду* 'набити'.
608. *нализатися* 'впитися'.
609. *налу́їти* 'набити; напаскудити куди-небудь'.
610. *наляцати* 'наскакувати на кого-не(будь) не добачаючи добре'.
611. *на молокі́* 'їти молоко пити'.
612. *наму́ляти* 'напустити в штани'.
613. *на парафію́ йти* 'їти в попи'.
614. *напорошити* див. *начадити*.
615. *напрела* 'багацько'.
616. *напустити* див. *намуляти*.
617. *наратиці́* 'поруці'.
618. *нарізувати* 'вчитися'.
619. *насирате́ль* 'надзиратель, наглядач'.
620. *наслан'я* 'наказа, нещастя'.
621. *насоба́читись* 'напрахтикуватися'.
622. *насталити ноги* 'виготуватися до танців'.
623. *настомбурчистись* 'затвердіти, стати годним до роботи (про мужський половий орган)'.
624. *настопорчистись* див. *настомбурчистись*.
625. *насунув гвозд'ями* 'насмородів'.
626. *насунути* див. *начадити*.
627. *натягати* 'про дівчат'.
628. *начадів* 'накури́в'.
629. *нацармака́* 'як-небудь', 'на авось' (чер ami).
630. *наярівать* 'грати', див. *грати на волося́нці*.
631. *небо* 'верхні пльонтра в великих будинках'.
632. *не вса?* 'справді?' (не в самому ділі).
633. *не ду́й!* 'не захоплюйся!'.

634. *не́ктар* 'добре вино'.
635. *нема копія* 'немає грошей'.
636. *не пододійьот* 'не годиться'.
637. *непотребство* 'паскудство'.
638. *неробітник* 'святки, свято на буднім дні'.
639. *нескриваємий* 'непохитний, непоколебимий'.
640. *неудобносімо* 'незручно'.
641. *ниндза* 'нужа'.
642. *новак* 'новий, молодий учень'.
643. *но́сик* 'великий ніс'.
644. *носом грати* 'сопіти'.
645. *нотопутія* лат. 'нотопутія'.
646. *нравствене* 'так зовуть семинаристи науку моралі'.
647. *нужда* 'прислужниця'.
648. *номер* 'фокус, штука'.
649. *нотувати* див. *вращати*.
650. *нюх* 'обоняне'.
651. *нюхало* 'ніс'.
652. *об'їсти* 'їсти на чужий кошт; кривдити кого-неб(удь) харчами'.
653. *обкаліююцита* 'обдурити'.
654. *облизатися* 'спіймати облизня'.
655. *обмань* 'маніжка окрема від сорочки'.
656. *общежителя* 'інтернат для бурсаків'.
657. *обюшити* 'окровавити'.
658. *овшім* 'добре, гаразд'.
659. *оглашений* 'непосвячений в щось, докашений'.
660. *одіяло* 'ковдра'.
661. *одіяніе* 'вбрання, одежа'.
662. *одноство́лка* 'куртка з одним рядком гудзиків'.
663. *оженити* 'набити добре'.
664. *олиф* 'сонце'.
665. *омети* 'полі'.
666. *онітувати* див. *вращати*.
667. *опрацьований* 'обіцяний'.
668. *орден* 'яка-небудь венерична хвороба' (буває «орден» кількорох степенів в залежности від того яка хворість спіткала).
669. *основне* 'так звуть в семинарії науку апольоґетики'.
670. *особливість* 'особливість'.
671. *отчаяний* 'очайдух'.
672. *очі соловейком* 'пяні очі'.
673. *очкур* 'мужик'.
674. *очкурня* 'пояс від штанів в збірках'.
675. *ошильник* 'удар в потилицю'.
676. *повіян* 'любодійник'.
677. *паздір* 'пейзан, мужик'.
678. *паздирко* див. *паздир*.
679. *пакостник плоти* 'мужський орган'.
680. *пацали* 'хижа'.
681. *паліто, палітко* 'пальто'.
682. *паль!* 'вдар!'

683. *пальнути* 'вдарити'.
684. *пан* 'заможний бурсак'.
685. *панафідка* 'панахідка (насмішка над великоросійською вимовою)'.
686. *пані* див. *гузно*.
687. *панькові штани* кажуть: *се така правда, як панькові штани*.
Панькові штани — чуже штани.
688. *папінька* 'татко'.
689. *парастасник* 'так зовуть ханжу'.
690. *парнути* 'ропороти'.
691. *парсуна* 'персона, портрет'.
692. *парта* 'лава'.
693. *партач* 'мохач'.
694. *партесний* 'гарний, прекрасний'.
695. *парцята* 'пари в картах'.
696. *паска* 'великодень'.
697. *патеру́ха* 'дрібний, потертий тютюн'.
698. *патик* 'дурінь' («в него розум, як патик».)
699. *патрахі́ль* 'епітрахіль'.
700. *патрца́рх* 'старий бородатий піп'.
701. *патру́ль* 'салдат'.
702. *пах* 'смерід; запах поту'.
703. *пахнути* 'вдарити'.
704. *пегас* 'кінь'.
705. *пекти́ раки* 'червоніти'.
706. *пендюритися* 'гогошитися'.
707. *Пендюркин* 'сьмішлива московська фамілія'.
708. *пендючитись* див. *пендюритись*.
709. *печелопа* 'жінка краси клясичної'.
710. *пеніс* 'хліб' (зам. *panis*)!.
711. *пень, пеньок* 'дурінь'.
712. *пе́ньондзи* 'гроші'.
713. *пе́нязи* 'гроші'.
714. *пердя́чка* 'валторна (муз. струмент)'.
715. *переді́рка* 'перетримка'.
716. *перепу́д* 'страх'.
717. *пернаті* 'панночки'.
718. *Песьо* 'Петро'.
719. *пéтел* 'кугут'.
720. *пе́цек* 'манижка'.
721. *пече́* 'скоро йде, поспішає'.
722. *пейса́ч* 'жид'.
723. *тигу́лку підсунути* 'вибити'.
724. *пизду́лет* 'пістоль'.
725. *пиздя́чити* 'докучати'.
726. *пирожні* 'гісточка'.
727. *писаніє* 'письмо; сьв. книги'.
728. *пису́лька* 'лист; записка, цидулка'.
729. *підвія́ний* 'непотрібний'.
730. *піддю́журити* 'вибити'.
731. *піддувати дяків* 'насьміхатися з дяківських дітій'.

732. *підживитись* 'підкріпитися їжою'.
733. *підірваний* 'непотрібний; килавий'.
734. *підірвати* 'викликати несподівано до отвіту на уроках'.
735. *підкурувати* 'курити'.
736. *підмашка* 'жар жіночий при акті скуплення'.
737. *під мостом грати* 'грати не в стінах семинарії, а на стороні'.
738. *підмохати* 'піддуриити; підбити на щось лихе'.
739. *підпняхом* 'ми випили; на підпитку'.
740. *підпускати* 'смордіти'.
741. *під-ринку* '«в скобку» обстригтися (кружком)'.
742. *підчипити* 'підкласти кому-неб(удь) ногу, щоб він впав'.
743. *підшмаруватися* 'підмалюватися'.
744. *підштурхати* див. *підмохати*.
745. *під'юдювати* 'спокушати'.
746. *пїргили* 'жіночий орган'.
747. *пїритися* 'гніватися'.
748. *піснословець* 'дяк'.
749. *пістон* 'чоловік з пискливим голосом; пискучий музичний струмент'.
750. *пійца* 'піяк'.
751. *плані* 'ринок в Кам'янці'.
752. *плечі* 'протекція'.
753. *плітка* 'нагай, пуга, плетей'.
754. *Плутон* 'Плятон'.
755. *пляга* 'кара, наказа'.
756. *повна шаронка* 'повне задоволене'.
757. *поверхність* 'верхній калач з церковного приносу'.
758. *податись на любов* 'йти на зальоти, скакати в гречку'.
759. *поддуванити* 'підстроїти'.
760. *подихати* 'смердіти'.
761. *погань* 'поганець'.
762. *податися* 'піти куди-небудь'.
763. *подлий дяче* 'некультурний чоловіче; бурсаче!'.
764. *поїдати* 'пожирати'.
765. *покой* 'спочивок. На покой йдуть на старости літ сьвщеники й архереї'.
766. *покраяний* 'подрапаний, покалічений'.
767. *покруч* 'перевертень'.
768. *поліно* 'мужський орган'.
769. *полжусок* 'шмат, грудка, скибка'.
770. *положительна* 'гладка'.
771. *полтавський бій* 'бійка семинарів з шевцями («шведами»').
772. *поманювати* 'мантити'.
773. *помішка* 'завада, поміха'.
774. *поміщик* див. *пан*.
775. *помпувати* 'важко ступати'.
776. *попадя з кучі* 'дуже груба й здорова жінка'.
777. *попасати* 'курсувати в якомусь клясі'.
778. *попахувати* див. *подихати*.
779. *поперти* 'кріпко вдарити'.
780. *попикати дівчат* 'скакати в гречку до дівчат'.

781. *попиха́нє* 'акт совокуплення'.
782. *попихати* див. *попикати*.
783. *пописько* 'піп'.
784. *попи́ще* 'піп'.
785. *поплювати руки* 'приготуватися до чогось'.
786. *попольськему* 'по польськи'.
787. *попува́ти* 'бути попом'.
788. *попу́тчик* 'товариш в дорозі до дому на вакації'.
789. *пороти гарачку* 'гніватись, ерепінитись'.
790. *портю́тюн* 'цигарниця'.
791. *посикувати* кажуть про старих дівчат: «хоче заміж аж посикує».
792. *посмикувати* 'потягувати'.
793. *пості́л* 'дурінь' («дурний як пості́л»).
794. *постоли морщити* 'нудно балакати, оповідати'.
795. *потара́ха* див. *заско́ца*.
796. *потерпа́ю* 'боюся'.
797. *потарахувати* 'вчитись; труситись'.
798. *потягну́ти* 'вкрасти; вдарити'.
799. *поход* 'лазання по притонах й т. п.'.
800. *пошкряба́тися* 'поголитися'.
801. *поштурхови́сько* 'мужський орган'.
802. *по́яти же́нцю* 'взяти жінку, одружитися'.
803. *пра́хтика* 'пригода'.
804. *прее́* 'прибавляється'.
805. *прелесті́ний лист* 'донос'.
806. *прельца́ти* 'манити'.
807. *препре́хом победі́хом* 'ми переспорили й перемогли'.
808. *пресмика́тися* 'підлизуватися'.
809. *претика́нє* 'перешкода'.
810. *прима́* 'найстарший; пріор; голова революційної, або української організації'.
811. *приподобле́нє* 'піддобрування'.
812. *при розпо́логах* 'при случа́ї'.
813. *приче́па* 'як не можна від кого відв'язатися, то кажуть, що се «причепена за два гроші»'.
814. *причеп́ник* 'причетник'.
815. *пробойчи́к* 'мужський орган'.
816. *проверті́ло* див. *пробойчик*.
817. *прошу́* 'добрий' («от прошу мундер!» от добрий мундур!).
818. *промака́чка* 'макачка (папер вимачувати чорнило на письмі)'.
819. *промети́ло* див. *пробойчик*.
820. *пропове́дка* 'казання'.
821. *просьві́тель юних* 'вчитель'.
822. *протос* 'протодиякон'.
823. *псаламари́цьк* 'дяк'.
824. *псалмопіве́ць* 'дяк'.
825. *публикува́ти* 'ропускати славу; вводити неславу'.
826. *пу́гач* 'подібний на сову бурсак'.
827. *пудель* 'доглядач за учнями («надзиратель»').
828. *пудити* 'лякати'.

829. *пула* 'мужський орган'.
830. *пулькатий* 'окатий'.
831. *пулькач* 'окатий'.
832. *пуц* 'маленький, кругленький чоловічок; мужський орган'.
833. *пуцак* див. *пула*.
834. *пуцати* 'стріляти'.
835. *пуцик* див. *пула*.
836. *пуцмайстер* 'почмейстер'.
837. *пуцувати* див. *попикати*.
838. *пуцюріна* див. *пула*.
839. *пуцьочка* уменшит. від *пуц*.
840. *пушіти* 'бити'.
841. *тиеляк* 'дях'.
842. *рабоцабенький* 'рабенький'.
843. *радикал* 'щоб посьміятись над хлопом, велять йому шукати радікал, коефіцієнт або щось подібне'.
844. *рандевої* 'побачення'.
845. *раса* 'попівство; духовна одежа'.
846. *рачкувати* 'лізти раком'; див. *попасати*.
847. *регуляція* 'жіночі фізіологічні відправлення'.
848. *редзь* 'симпатична людина'.
849. *реєстр невіст* 'список тих парафій, де є попівни на відданю. В сей реєстр заглядають кінчаючи школу богослови'.
850. *рез* 'ризик'.
851. *рєкторство* 'ректор семинарії'.
852. *рейтузня* 'рейтузи, вузьенькі штанці!'
853. *рєшка* 'сторона монети, де нема орла'.
854. *риба* 'мовчазний, німий'.
855. *рига* 'їжа вернена назад'.
856. *рика* 'дражливе призвище на дяків; означає рикаючого сильним голосом співця'.
857. *рикєвич* 'призвище дяківське; співець з сильним, рикаючим голосом'.
858. *рило* 'морда'.
859. *ринка* 'осібний зачіс волося на голові'.
860. *рипатися* 'вибиратися'.
861. *рицер* 'лицар'.
862. *рогалик* 'верткий, хитрий хлопець'.
863. *родзь* див. *редзь*.
864. *рододактилос* 'рожевий (від грецьк. рододактилог 'розоперстий')'.
865. *рожки* 'ріжки' (кладут оден одному з пальців над головою).
866. *розбійничий собор* 'самовільне зібрання'.
867. *розвиватися* 'читати романи'.
868. *розводити антимонію* 'балакати ка зна що'.
869. *розум!* 'дурню!'
870. *розумаха* 'дурінь'.
871. *розпєкти* 'роздратовати, розсердити'.
872. *роspологи* 'жіночі груди'.
873. *рубкі* 'рубане тісто; локшина'.
874. *рублик* 'рубель'.
875. *рудька* 'рудий'.

876. *руль* 'рило, морда, лице'.
877. *рума́шка* 'чарка'.
878. *русскі́й дух* 'смерід; чух'.
879. *сала́зки* 'подерті черевики'.
880. *солдафо́н* 'салдат'.
881. *сали́* 'сало'.
882. *салое́д* 'салоїдник'.
883. *салон* 'студентська кімната'.
884. *салості́* 'сало'.
885. *самулі́вка* 'церковний напів не на глас, а мішаний'.
886. *са́нчата* 'саночки'.
887. *санціо́* 'артист-музика'.
888. *сати́ра* 'венігрет'.
889. *сахалі́н* див. *камчатка*.
890. *сахарі́* 'цукор'.
891. *Са́шко* 'Олександр'.
892. *свинари́ст* 'семинарист'.
893. *свина́рія* 'семинарія'.
894. *свиню́ підставити* 'напакостити'.
895. *свисну́ти* 'вдарити'.
896. *свіре́тий* 'лютий'.
897. *сві́чки посві́тити* 'сильно вдарити в лице'.
898. *сві́ша* 'шепелявий в розмові'.
899. *св́ятий* 'побожний'.
900. *секу́н* див. *сикса*.
901. *семен* 'частина жіночих полов. органів'.
902. *серну́ти* 'злякатися'.
903. *серьо́т* 'боця, боязький'.
904. *сидя́чка* 'стілець'.
905. *сикса́* 'той, що вмочується вночі'.
906. *сину́ха* 'штани синього кольору'.
907. *сири́* 'сир'.
908. *сікер* 'напой біблейський'.
909. *сіку́м фа́цере* *sicum fasege*.
910. *сі́нклі́т* 'сільські власті; староста, десяцькі, соцький'.
911. *сіраку́зи* див. *гузно*.
912. *сісти в гальо́ш* 'skonфузитися; невдачу потерпіти'.
913. *січ* 'всяка українська організація'.
914. *сіяні́с* 'лисина'.
915. *сканда́льна хро́ніка* 'скандална пригода; скандал'.
916. *скандува́ти* 'погано лекцію проказувати'.
917. *скапу́стив* 'обскандалився, не знаючи лекції'.
918. *скапа́нати* 'збідніти'.
919. *складни́й* 'лестивий чоловік' («складний, як ніжик».)
920. *скоро́ма* 'скоромно'.
921. *скорпі́й* 'нагай'.
922. *скри́почка* 'панянка'.
923. *скру́тився, як посолений* 'опинився в неяковому положеню'.
924. *скува́ти* 'розбити'.
925. *скура́ти* 'встигнути, досягнути, дістати'.

926. *сліпати* 'в темі ходити, читати при малім сьвітлі'.
927. *скурвий син* див. *бах*.
928. *сліпцун* 'присліпуватий'.
929. *слова* див. *вокабули*.
930. *словесність* 'лайка', 'наука в семінарії підготовча до історії літератури'.
931. *службон* 'слуга'.
932. *сляці йому вию* 'сломи йому шию, скарай його'.
933. *смик-смик* 'а ну-ну!'
934. *смокта́ти* 'курити цигарку'.
935. *совіт нечестивих* 'недобре товариство; лиха змова'.
936. *соглядатай* 'шпиг'.
937. *сокашник* 'щирий, близький приятель'.
938. *солоха* 'кабанничка'.
939. *соніє видів* 'сон бачив'.
940. *сонце* 'дисина'.
941. *сорокоуст* 'сороківка горівки (1/40 відра)'.
942. *сосати кишки* 'мучити голодом'.
943. *спартанець* 'загартований, здоровий молодець'.
944. *спацір* 'проходка'.
945. *спеціоз* 'добре!'
946. *спеціалітет* 'добре'.
947. *спиздити* 'вкрасти'.
948. *співас, як риба* т. е. без голосу.
949. *спотребляти* 'нищити, зничтожувати; споживати'.
950. *спригнувати* 'ухилитися від удара мячом; хитрувати'.
951. *спундити* 'увільнити, виключити'.
952. *спурити* 'вкрасти'.
953. *спустити з казни* або *скинути з казни* 'позбавити казенного отримання'.
954. *спуца́ти* 'вкрасти'.
955. *сракач* 'гра в мяч, перевоз'.
956. *сраколиз* 'підлиза'.
957. *срать не можу* 'не можу без тебе жити'.
958. *срачіца* 'сорочка, одежа'.
959. *срачку зривати* 'обурювати, дратувати'.
960. *стаєний* 'буйний'.
961. *стайка* 'стальна обичайка в кашкеті'.
962. *стангрет* 'венігрет'.
963. *старій* 'давній учень, літній вже'.
964. *старик* 'второкурсник в клясі'.
965. *старовічний* 'старизний'.
966. *старший* 'учень старшої кляси, цю на свої кватері є начальством над молодшими учениками'.
967. *стібрити* 'вкрасти'.
968. *стома́х* 'шлунок, живіт'.
969. *сторцува́тися* 'прибиратися до дівчат'.
970. *стро́цтити* 'з'їсти'.
971. *стругну́ти штуку* 'викинути штуку'.
972. *студентій* 'студент'.

973. *стуса́к* 'удар в бік'.
974. *стуса́н* див. *стуса́к*.
975. *стягну́ти* 'списати в когось писану роботу'.
976. *су́жи* 'маленькі селянські коні; клячі'.
977. *суне́* 'йде, плететься'.
978. *суни́ці* 'скакане в гречку, до жінок'.
979. *сути́к* 'зупа'.
980. *су́тник* див. *альфонс*.
981. *супоста́т* 'ворог; подлієц'.
982. *супру́жниця* 'дружина, жінка'.
983. *суши́ти реберце́* 'добре бити'.
984. *сха́рія* 'жид'.
985. *Ся́сьо* 'Олександр'.
986. *таба́чна ду́ша* 'курій'.
987. *танди́та* 'торг старими річами; старизна'.
988. *тара́паша* 'заморока'.
989. *тара́хкальце́* 'тоалета, що вміщається в кишені'.
990. *тара́хні* його́ 'вдар його́'.
991. *те́є* 'жіночий орган'.
992. *те, що сци́т* 'половий орган'.
993. *ти́либей* 'здоровець'.
994. *ти́нди-ри́нди* див. *те́є*.
995. *тихо́лаз* 'злодій, шпиг'.
996. *ти́журка* 'тужурка'.
997. *ти́льо* 'стільки'.
998. *ти́сна ба́ба* 'бурсацька гра'.
999. *тлу́мк* 'тлумки'.
1000. *тлуми́тись* 'товктися'.
1001. *тре́та но́га* 'мужський орган'.
1002. *трость кни́жника-ско́рописца́* 'перо, олівець'.
1003. *труби́ти* 'вчитись'.
1004. *тру́п* 'дуже п'яний (як труп)'.
1005. *тумани́ти* 'дурити, обманювати'.
1006. *туману́ пускати́* див. *тумани́ти*.
1007. *тумба́с* 'грубий'.
1008. *ту́порили́й* 'туший на розум'.
1009. *ту́рецький св'я́тий* 'дурінь'.
1010. *ту́р ту́зик* 'картуз'.
1011. *ту́тай* 'тутки, тутечки'.
1012. *тху́р* 'бурсак з нижчої духовної школи; тхір'.
1013. *тху́ристе́* див. *тху́р*.
1014. *тьопну́ти* 'кинути до землі'.
1015. *уда́рник* 'усьпіваючий в амурних справах'.
1016. *уді́ца* 'вудка'.
1017. *ули́бочка* 'усьмішка'.
1018. *улі́ту́читися* 'счезнути'.
1019. *уні́верситет* 'в'язниця, тюрма'.
1020. *упоко́їтись* 'заспокоїтись'.
1021. *урви́тель* 'очайдух'.
1022. *уро́к* 'завдання; лекція'.

1023. *фабула* 'фальш, брехня'.
1024. *фаготом грати* 'носом сопіти'.
1025. *фак* див. *зарад*.
1026. *фатьора* див. *кватера*.
1027. *філософ* 'старший учень семинарії'.
1028. *фірцик* 'паничик'.
1029. *фіга* 'дуля'.
1030. *фіглі* 'штуки'.
1031. *фігура* 'в танцях бувають всякі фігури; постать людська; хрест на полі; шахи'.
1032. *фізіца* 'фізика (наука)'.
1033. *фізія* 'лице'.
1034. *флэйтух* див. *вулийкуватий*.
1035. *фокусний* 'штучний'.
1036. *фортуна* 'людина, що сидить коло картбояжників, але сама не грає в карти'.
1037. *фортунити* 'бути фортуною при грі в карти'.
1038. *фотографчик* 'фотограф'.
1039. *фрукт* 'тип'.
1040. *фукати* 'пирскати; гніватися'.
1041. *фунда* 'шик'.
1042. *фундати* 'шикувати, пишатися; гуляти'.
1043. *фундувати* 'частувати кого-небудь; блажити; придобрюватися'.
1044. *фурнути* 'виключити'.
1045. *фур на Бардичів* 'поїхати геть'.
1046. *футляр* 'бандаж на слабому органі тіла'.
1047. *хабета* 'довгий, худий'.
1048. *халуї* 'мужик'.
1049. *характер* 'картофля; бараболі (страва)'.
1050. *харцизяка* 'харциза'.
1051. *хвостата* 'вош'.
1052. *хиротонізувати* 'бити'.
1053. *хитрик* 'хитрий'.
1054. *хлиснути* 'випити'.
1055. *хліби* 'хліб'.
1056. *хлібушко* 'дражлива назва до повій'.
1057. *хлябі* 'хмари'.
1058. *храм съвятий* 'церква'.
1059. *храпи* 'ніс'.
1060. *храповіцький* 'сон з хропінем'.
1061. *христолюбиве войнство* 'насмішка над російським військом'.
1062. *хтокало* 'той, що донитується: «хто се зробив?», а сам винен'.
1063. *ху...дая слава* 'така примовка'.
1064. *хусит* 'благочестивий съвщеник; побожна людина'.
1065. *хухати* 'дихати на кого небудь; гріти руки диханем'.
1066. *цапнути* 'вхопити, вкрасти'.
1067. *царі* 'царські потрити в семинарських салях'.
1068. *цвайка* 'двійка'.
1069. *целибушок* 'цукерок'.
1070. *цепка* 'ланцушок'.

1071. *церковна* 'наука історії церкви'.
1072. *цибати* 'скакати'.
1073. *цибатий* 'довгоногий'.
1074. *цибнути* див. *цибати*.
1075. *цибуля* див. *грушка*.
1076. *циган* 'чорний'.
1077. *цидулка* 'записочка'.
1078. *цирка* 'той, що чвиркає — спльовує крізь зуби'.
1079. *цитлик* див. *цидулка*.
1080. *ціван* 'циган'.
1081. *цівільності* 'свіцька сфера'.
1082. *цілок* див. *ударник*.
1083. *ціцерони* 'жіночі груди'.
1084. *цмокати* 'сипівати гнусавим голосом'.
1085. *цоз* 'сос, юшка'.
1086. *цокнути* 'випити'.
1087. *цурка* 'гра вовчком з цурками. Як вовчок стане на згадані цифри, тоді виграє'.
1088. *цусрайден* (zufrieden) 'задоволений'.
1089. *цуцик* 'краватка'.
1090. *цьоця* 'тітка, вуйна'.
1091. *цюпа* 'тюрма'.
1092. *чадіти* 'смордіти'.
1093. *чай* 'чай, гербата'.
1094. *чепірадо* 'неформність, ноформенний'.
1095. *червака* морити 'їсти'.
1096. *черепляка* 'череп'.
1097. *чеснути* 'набити'.
1098. *четвертований* 'хто виніс операцію після слабування на пранці'.
1099. *чобіток* 'ніс'.
1100. *чорне море* 'широкі штани'.
1101. *чревобесіє* 'пажерливість; неістовство'.
1102. *чуєте-маєте* така примовка.
1103. *шабатура* 'торбина', 'жіночий полов. орган'.
1104. *шапка держит на север путь* 'шапка на бакір'.
1105. *шафа* 'нужник'.
1106. *шахрай* 'мохач, нечесна людина'.
1107. *швайбиш* див. *підірваний*.
1108. *шивідка* 'бігачка, дізентерія'.
1109. *шинеліна* 'шинеля'.
1110. *шкапа* 'стара баба'.
1111. *шкарєпа..* див. *шкапа*.
1112. *шкура* 'неотесаний, грубий'.
1113. *шкурка* 'хитрий чоловік' («хитрий, як шкурка на чомусь»);
1114. *шмалти* див. *запікати*.
1115. *шмальнути* 'вдарити'.
1116. *шмарити* 'жбурляти'.
1117. *шмаркательний* 'хусточка до носа'.
1118. *шмарнути* див. *шмарити*.
1119. *шморгати носом* 'підтягувати носом'.

1120. *шпак* 'шпиг'.
1121. *шпак* розпустити див. начадити.
1122. *шпонька* 'малесенька борідка на кінчику', чоловік з «шпонькою»'.
1123. *шпоц* 'ціль, мета, шомпол'.
1124. *штука* 'волося під губою; спаньолка'.
1125. *штик* 'учень військової школи'.
1126. *штовха́ти* 'вчити' («штовхаю книгу — вчу книгу»').
1127. *штука́р* 'здатний на всі штуки'.
1128. *шту́чка* 'подла людина'.
1129. *шудяки* 'коржі з маком'.
1130. *шутти́й* 'безвусий й безбородий'.
1131. *щиглі́* 'удар пальцями по голові'.
1132. *що ти лі́пиш?* 'що ти балакаєш?'
1133. *щупак* 'німий'.
1134. *Юзьо* 'Іосиф'.
1135. *юха́* 'кров'.
1136. *юшку пустити* 'кров пустити, обкровоавити'.
1137. *ябедник* 'шпиг'.
1138. *яблоньца* 'яблунька'.
1139. *ядца* 'проїсть; той, що багато їсть'.
1140. *язвені́й* 'слабий на пранці'.
1141. *язичо́к* 'маніжка, вигладені груди в сорочці'.
1142. *як бики́* 'тяжкі «уроки» (завдання)'.
1143. *як сопи́лка без дна* говорять про того, хто не має голосу.
1144. *Янопі́ц* 'Іван'.
1145. *Яньо* 'Іван'.
1146. *Ясьо* 'Яків'.
1147. *Яну́шик* див. *Ясьо*.

ЗАГАДКИ, ЖАРТИ, СКОРОМОВКИ, ПІСНІ

Зразки семинарських загадок

1148. Коли б не дідів гучук — то б бабина справа по коліна заросла (віник і сміте в хаті)
1149. Коли Господь на їдні нозі ставав?
1150. Яка мати дітей своїх ссе? (море ссе ріки)
1151. Їбе (= І бь Іона во чреві китовім три дні і три ночі. Кого він їбе?).
1152. Мішок рветься, щось кудись пнеться.

Семинарська скоромовка, яких дуже багато

1153. Нижче пупа Пхай залуцу,
Вовни купа, Аж ногами
А в ту купу Ту-пу-ту-пу.
Жарти семинарські
1154. Бабко, бабко, чи не тиличили ви мого бачатка? Тиличила, тиличила. Задер лози, таї побіг в хвіст. = Бабко, бабко, чи не бачили ви мого теляти? — Бачила, бачила: задерло хвіст, та й побігло в лози.

портки своя И рече ему діаволь: камо градеши? Онъ же отвѣща: во святий градъ Кієвъ хиротонизатися. И вземши удъ свой въ руцъ свои рече ему діаволь: симъ тя хиронизую. Арефа же изъеме во три краты длиннѣшій рече: аще имаши такового, можеши мя хиротонисати? И посрамленъ бысть діаволь. Арефа же взыде во святыи градъ Кієвъ, слава Бога.

Зразки семинарських анегдотів

1162. Кажє ксьондз, показуючи на цапа попови: «он як та коза трясє благочестієм» (хвостом), відповідає піп «он як благочестіє йде до гори, а з під него нечестіє спадає до низу».
1163. Раз піп лічив гроші, сів собі коло грубки, щоб видко було, тай відкладає папірець за папірцем, а маленький хлопчик сидить коло него й дивиться. Лиш відкладе піп папірець, а він возьме тай кине його в грубу — радий, що бомажка славно горит. Доцитає піп останню десятисячу, дивиться а девята вже догорає. Взяз він тую дитину з гніву вдарив до стіни головою тай вбив. А попадає в сусідній кімнаті дитину купала, почула той рейвах, кинула дитину. Прибігла до попа, — в плач, в крики; нагадала за дитину — до неї, а вона вже втопилася в купелі. Зойк крик, вихопила попадає ножа й хоче себе заколоти, просипається й бачит, лежить вона з попом і пхає в себе його «кола» замість ножа.
1164. Я, кажє, все забув по латині: памятаю лиш: *penis* хліб й *vulva* — корова.

Приказки

1165. А зась не хочеш?
1166. Бабці в капці, дідови в постолці.
1167. Був собі Лазар, великий чудає, виліз на горіща — кричить «куд-кудає!» (кажуть до пустомелів).
1168. Будє дітям на горіхи! (т. є. достанеться всім від мене!)
1169. Вилушив очі, як баран яйця.
1170. Він кажє, що в нього сука з яйцями (про нахабну брехню).
1171. В нашого дяді всі дочері бля... бляхою торгують.
1172. В нашого Зуя — тече води з ху...дого ведьорка.
1173. В него кури не клюють (т. є. *N* багатий, заміжний).
1174. В роті, ніби табун коний ночувало (після ночі, проведеної за піякою).
1175. Всю ніч не спить, а все дрочить (онанітків так зачинають).
1176. Вся справа на їднім гудзику.
1177. Всякое диханіє любить попиханіє.
1178. В табачну душу не внідет премудрость.
1179. Галю моя Галю, що ти наробила, де росли очерети, там ти загубила (видимо, якась абсурдна приказка).
1180. Гайда до знакомця (гайда на пиво).
1181. Дай, Боже, Вам побитися, а нам подивитися.
1182. Дулю зтріскає би, такий голодний.
1183. Ей, Пане Потоцький, в тебе розум жіноцький.
1184. Естетическос чувство — это когда мы видимъ движущийся поездъ (насьмішка над опрєдєленям естетичного чутя в семинарському учебнику по «Психології» Гобчинського).

1185. Жезл твій і палиця та мя утішиста (се про ректорських присьпішників так відзиваються).
1186. Живота просиша у тебе і дав еси́ їм (говорять про череванів).
1187. Жіноче ремесло кругом обросло.
1188. Задер ножку на Явдошку.
1189. Залізь туди, звідки виліз (лайка).
1190. Запишався, як мавпа.
1191. Змій же бє мудренький — голова маненька (про тихого, а лукавого чоловіка).
1192. Знаєш, де жие доктор «Ай»? (Питають так, держучи за волосє на каркови).
1193. З тебе добра цяцьочка.
1194. Іван-Балабан.
1195. Ісць аж вухами тріщить.
1196. Йди ного, до Бога.
1197. Йди туди, де й цар ходе! (йди у нужник).
1198. Його слово, як Панькові штани (т. е. брехливе слово).
1199. Ї-ти, Боже мой, копрос. (Лайка, означає: Боже мій, яке ти г...о).
1200. Кицьочку за хвіст потягти. (Про тих, що вчатьє курити тютюн).
1201. Книш злапав миш, по під мури лапав кури (так дрочать бурсаків жиди й міщани).
1202. Коло плота на долинці сидить п...а в кужушинці.
1203. Consistoria est obdevatio pororum, diagogum, palamarogumque.
1204. Лап її за «интерєс».
1205. Лишив ся попасати (т. е. лишився на повторний курс в тій же самій клясі).
1206. Максим ловить миші.
1207. В тебе морда, як та срака, сам недобрий, як собака.
1208. Москаль з «багном», як жид з гімном.
1209. Москаль й лях — їден шлях.
1210. Най ся згине.
1211. На їднім гудзику вся справа. (Є такі типи, в котрих штани, камізьлька й куртка висять на однім гудзику).
1212. Насмерди тому, хто носа не має.
1213. На полиці вараниці — я на них дуфаю.
1214. Не винось сьмітя з хати (Іначе: «тримай язик за зубами»).
1215. Не дам москальови гоги.
1216. Нема ліпше, як попови та котови.
1217. Не мала баба клопоту, тай купила поросє.
1218. Не мечіте бісеру пере свині.
1219. Не сїяв проса — не тикай носа.
1220. Не штука вбити крука, вбий но голою сракою їжака.
1221. Очі мають банькатий вид, сїрич панический страх.
1222. Пагності, як в Палінського злодія.
1223. Панько каже. (Примовка до якоїсь жартовливої й взагалі до несеріозної бесіди).
1224. Пішов «канарейку» сьпівати. (Пішов у військо).
1225. Плачеця ангель такого чоловіка.
1226. Поволі, бо язик в с-у забіжит (не будь цїкавим).
1227. Попав пальцем в с-ку. (Значить не вгадав).

1228. Пості́теся якоже аз, й имате живот вічний. (Кажуть так, показуючи на череватого черця).
1229. Потребі ся Єва (З пісні «Прєблагословенна Єси»... перестановлений наголос і кома).
1230. Претерпівий до кінця спасеться.
1231. Простота сьватоє діло.
1232. Пять пудів поїдає — десять висирає.
1233. Сам сери, сам їж — солі, сі, ре́, соль (реєнтний задає тона співцям).
1234. Се буде на сьватоґо Юра, як рак свисне, а довбенька зацьвіте. (с-б. «ніколи не буде»).
1235. Се ви, пане Телесницький? (Коли зловлять в руки свого вороґа, то питають його, чи се він пан Телесницький, бо колись подібна пригода була з якимось паном Телесницьким).
1236. Сири, їж, масті.
1237. Сіє море великоє и пространное; в нем гаді мнозі ім же несть числа. (Кажуть так на нєлюбиму науку).
1238. Сим тя хиротонизую (прочит. нижче приведене оповіданє про хиротонію сьв. Арехти).
1239. Сіло попище — тай на землю дрище.
1240. Спущати на мутузочку (позбавити бурсацького отримання, увільнити).
1241. С...а банька, в с...ці ямка.
1242. Станция Купин. (Купин Камянського пов. щось подібне до Макова; означає дуже погану залізничну станцию, хоча в самому Купині залізниці нема).
1243. Стіни уха мають (т. е. бійся шпигів, не вір сам довіреним людя́м).
1244. Сўчку через каблўчку. (Відповідають на матерню лайку).
1245. Така груба, що на їдну цицьку ліг, а другою вкрився.
1246. Там соломляна церква, а очеретяні дзвони. (Кажуть про село в роді Макова або Купина).
1247. Твоя жінка буде мати дурного чоловіка.
1248. Тебе дурний піп хрестив, (т. е. «ти самий дурний»).
1249. Темна вода в облацях. (Про якусь незрозумілу бесїду, теорию абощо).
1250. Тепер такий сьвіт настав, що й рак засвистав. (Відповідь на вище приведену приказку: «се буде, як рак свисне і довбенька зацьвіте»).
1251. Тинди-ринди в кужушанці.
1252. Тобі заприсягнути, як плюнути.
1253. Тримай носа на вітер.
1254. У вдови дочка молода.
1255. Хитрий, як шкурка на чомусь.
1256. Хочє віддатись, аж посикує. (Говорять про дівчат).
1257. Храповицького задає. (Про того, що хропє у сні).
1258. Червоний, як Маринович.
1259. Яже превише небес. (Про верхні поверхи в будинку семинарськім).
1260. Що попови можна — то дякови зась.
1261. Яко благ, яко наг, яко ніт нічого. (Про бідність).
1262. Яко лев рикаю.

1263. Як се ти попівський син так кажеш, то най тобі маму (мо)рдус.
1264. В Макові гора з альви. (Маків село в Камянецькому повіті. Про него ходять у бурсаків чудернацькі оповідання, все одно що оповідання про пошехонів у Москалів).

Список використаних джерел:

1. Кость Широцький. Біобібліографічний покажчик / упорядн. Л. А. Іваневич, А. М. Трембіцький ; передмова О. М. Завальнюк, Л. А. Іваневич. — Хмельницький–Кам'янець-Подільський, 2009. — 63 с.
2. Автобіографія та список друкованих праць К. Широцького // КПМДА. — Ф. 582. — Оп. 2. — Спр. 1. — Арк. 81-83.
3. Формулярний список священника с. Білоусівка Гайсинського повіту Подільської губернії В. Шероцького // ІР НБУ НАНУ. — Ф. 152. — Од. 13. — Арк. 4. Духовні училища // ЕУ-П. — Львів : НТШ, 1993. — Т. 2. — С. 613.
4. Приходько В. Під сонцем Поділля. Спогади. — 4-те вид. — Нью-Йорк–Мюнхен: Криниця, 1967. — Ч. 1. — 184 с.
5. Разрядные списки воспитанников Подольской духовной семинарии, составленные в педагогическом собрании Правления от 12-13 июня 1901 г. // ПЕВ. — Кам'янець-Подільський, 1901. — № 27. — С. 462-471.
6. Кошель О. Православна церква і освіта на Поділлі (друга половина ХІХ — поч. ХХ ст.) // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія : зб. наук. праць. / за заг. ред. проф. П. С. Григорчука. — Вінниця: ДП «ДФ», 2004. — Вип. 7. — С. 111-114.
7. Трембіцька Л. Визначні учні Подільської духовної семінарії // Матеріали до українського мистецтвознавства. Микола Леонтович і сучасна освіта та культура (до 125-річчя від дня народження). Науковий збірник. — Київ–Кам'янець-Подільський: Медобори, 2003. — Вип. 4. — С. 48-50.
8. Широцький К. Подольські «колядки» и «щедрівки» // Православная Подолия. — Кам'янець-Подільський, 1908. — № 1. — С. 4-10; № 2-3. — С. 28-39; № 4. — С. 60-76.
9. Дзендзелівський Й. Дослідження К. В. Широцьким жаргону учнів Кам'янець-Подільської духовної семінарії // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. — Харків, 1998. — Т. 6. — С. 167-173.
10. Ставицька Л. Арг, жаргон, сленг: Соц. диференціяція укр. мови. — К.: Критика, 2005. — 464 с. — Бібліогр.: с. 426-449.
11. Трембіцький А. Арг носіїв українського «незрячого» мандрівного епічного мистецтва: стан наукової розробки проблеми // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта : науковий збірник : серія історична та філологічна. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет, 2008. — Вип. V. — С. 110-148.

In the article it is analysed and shown a contribution of the famous Podillya scientist, historian of Ukrainian art and culture, ethnograph Kost Shirotsky into the research of student's jargon in Podillya region.

Keywords and word-combinations: Kost Shirotsky, Podillya, history, seminary, jargon, byrsaku.

Отримано: 18.06.2010 р.